

**LXI JOCS FLORALS VILA DE PATERNA
2025**

COSES DE PATERNA

**LA
COVA
DEL
IAIO PARRET**

Autor : SANTIAGO LUCAS LERMA

Dedicat a tots els Parrets.

El Gall ja cantava al galliner de la cova, senyal que el dia s'alçava. Vicent Belda Chinillach o el tio o iaio Parro, com la majoria de la gent el cridava, es desperta aquell dia de primavera de 1950. El malnom de Parro se li havia quedat a la seua família perquè la seua iaia Vicenta, que era de Torrent, tenia de cognom Parra. Vicent obri els ulls i es queda mirant el sostre i les parets emblanquinades i irregulars de la seua habitació, que ja començaven a il·luminar-se amb les primeres clarors que entraven pel forat del corral de la cova.

Ja havia complit els 85 anys, any amunt any avall, perquè el seu pare Josep mai va saber dir-li exactament quan va nèixer, perquè esta data li recordava el trauma que va suposar la seua vinguda al món, ja que la seua mare, Mariana, va morir al part. Fora més o menys era una edat a la qual arribava molt poca gent.

Tots els matins al despertar, s'enrecordava de la seua dona Amparo, que havia faltat feia dotze anys per les seqüeles que li havia deixat un atac de sucre com va dir el metge. Molta gent moria o quedava privada, com la seua dona per eixos ataquets, una volta deien que era per la tensió, altra pel colesterol, altra per sucre, fins per la lleterola, al remat sempre era millor morir de repent i no donar feina a ningú.

Vivia, junt amb la família de la seua filla menuda, Lola, a les Coves del Palacio. En una cova enclotada que va cavar el seu pare i que comptava només entrar a l'esquerra amb l'habitació de matrimoni, que ocupaven la seua filla i el seu gendre; i a la dreta amb l'habitació de les xiques on dormiren les seues quatre filles, i que actualment compartien les seues netes Lolin i Maria Amparo, de 10 i 5 anys.

Després s'obria el menjador, prou gran per a ser d'una cova, i a l'esquerra d'aquest, l'habitació on ell dormia ara, amb el seu net Manolo, de 14 anys, prou resinovolt ell i que últimament deia que volia ser torero. Aquesta habitació havia sigut la dels xics, dels quatre que havia tingut. A continuació estava el corral de la cova per on entrava la llum i donava accés a la cuina a l'esquerra, al comú a la dreta i a l'estable al centre, on tenien a una bacona, que criava porquets que després venien a un porquer d'Alborgí.

Només acaba de recórrer mentalment tot l'interior de la cova, la seua filla arriba per a despertar-los

– Vinga Manolo, Pare, Arriba!!!, que ja és hora d'alçar-se.

Com feia tots els dies després del desdejuni, el Parro és dirigit a l'entrada de la cova on sempre tenia una caira per a seure i prendre el solet, mentre veia com passaven per allí els que vivien a les coves i saludava a fulano ara i a mengano després. Però aquest matí agafa el gaiato i de la placeta puja la rampa que donava accés a la cova, obri el forrellat que tancava l'entrada amb una cadena i va eixir fora per a pegar una ullada al voltant.

El primer que es trobava era la vista del Palacio, de tota la seua paret lateral, primer al fons, la part noble on estigueren les estàncies del comte, darrere la resta d'edificis adjacents. Diversos usos havia tingut durant la vida de Vicent aquest edifici, escola, casa per als pobres o hospital de guerra. Darrere estava el rellotge del Calvari que no és veia però si es sentia molt bé quant sonava, i més enllà les coves del Batà.

Girant la vista i després de passar el solar de Meneta, estava la tenda de Fina, que havia obert faria cosa de 3 anys. Darrere de la seua cova i el seu funeral quadrat, estava la cova del tallista i més enya s'estenien totes les coves. Primer les del Palacio, després les de la Torre, al voltant de la mateixa, més enllà les del camí de Godella i al final les d'Alborgí, que arribaven fins a la terrisseria de Joan Giner.

Després de contemplar com havien passat de ser un grapat de coves a la seua infantesa, a convertir-se en tot un poble que vivia baix de terra ara, a la seua vellea, Vicent es queda mirant la cova on vivia.

La rampa de baixada era d'obra, encara que abans havia sigut de terra, estava decorada a banda i banda amb dàlies que havia plantat la seua filla. Només baixar a la placeta es trobava a un costat un paeller, el galliner i un pouet, que havia tingut aigua, però ja s'havia secat feia anys; després creixia una figuera, seguida d'una parra i un pomer. Al centre s'estenia la fatxada de la cova, tota entaulellada amb ceràmica de Manises de colors grocs i dibuixos que quedaven molt bonics i que lo seu li havien costat en el seu dia. Finalment, després de fer la revisió externa de la Cova, el Parro s'assenta a esperar que aparegueren els primers raigs de sol.

Però poc li dura la tranquil·litat, al moment comença a eixir per la porta de la cova, la tortuga que feia un parell d'anys havia trobat el seu gendre dins d'un sac de fem per a l'horta. Amb pas lent però decidit es col·loca tot just on aparegué el primer raig de sol. Vicent va esbossar un somriure al veure-la mentre pensava que l'animal tenia les mateixes intencions que ell.

Però a l'amfibi, igual que a ell, la tranquil·litat li va durar ben poc, de seguida aparegué el gosset de la casa corrent a mossegar-li la closca i jugar amb ella, primerament la tortuga li planta cara al gos amb la boca oberta i fent el seu particular so paregut a una serp, però prompte hagué de rendir-se i s'amaga dins de la seua protecció a esperar que el gos es cansara o es trencara algun queixal.

I finalment, per acabar de marejar-ho tot, aparegué la seu neta xicoteta, Maria Amparo, alterada al vorer l'agressió i cridant al gos.

– Bambi!!!, no sigues bandido!!!, deixa a la tortugueta tranquil·la.

Va fer efecte, el gos al sentir el seu nom, deixa de fer rodar la tortuga per terra i atengué al que li deia la menuda, que estigué una estoneta acariciant-lo perquè s'oblidara de la seua presa. A la fi, el gos se'n va anar dins de la cova i Maria Amparo es va dirigir on estava el seu iaio.

– Iaio, iaio, la mare diu que vosté té moltíssims anys – digué la xiqueta mentre es queda mirant-lo amb els seus grans ulls marrons i la seua cara moreneta amb expressió de curiositat.

– Si!, en tinc molts, vols saber quants?

– Clar que si iaio – va respondre la xiqueta impacient.

– Molt bé, però primer dis-me quants en tens tu.

I Maria Amparo li va mostrar la palma de la ma oberta a la volta que deia – En tinc, cinc.

– Doncs, jo en tinc tants, que amb quatre voltes tots els dits que tens en les mans i els peus, encara no en tindries prou.

– Oh!!!, quants anys – contesta mirant-se les palmes de les mans i les puntes dels peus amb expressió de no tindre ni idea de quant seria això.

La xiqueta es posa a fer comptes tocant-se els dits de les mans, després els dels peus, però com no sabia contar bé, perquè encara començaria l'escola el pròxim curs, no s'aclaria, fins que la seua filla Lola aparegué en la porta.

– Marià Amparo, xica!!!, que fas tocant-te tant els dits dels peus. Ala!, tira cap a dins, a la ferrà, que hui et toca banyar-te.

I ara que ja començava a pegar bon solet, tindria una estoneta de tranquil·litat el iaio Parro.

Estava endormiscant-se quan veu aparéixer corrent a la seu neta tota nueta directa a jugar amb les altres xiquetes que estaven per les coves.

– Filla! – va dir Vicent, ja has deixat que la xiqueta fugira sense vestir-la altra volta, ara mateix vindrà plorant.

Tal qual, en un moment, torna tota plorant i dient – Mare pose'm roba que els xiquets es burlen de mi, diguen-me que vaig nueta.

Lola ja l'estava esperant al costat del seu pare amb la roba en la mà – Ala, a vestir-te i altra volta no tingues tanta pressa d'anar a jugar, malcreguda!

Després de vestir-la, la xiqueta es col·loca en una cadireta al costat del seu iaio.

– Estava jugant amb Miliu i Marujin a les cuinetes amb fang per aprendre per a quan siga'm majors i han vingut els xiquets i s'han burlat de mi.

– Dona, és que no pots anar pel carrer ensenyant la parruseta – li contesta Vicent rient.

– Ja... – va dir la neta amb una expressió de vergonya que se li passa de seguida – Iaio, mentre la mare em llavava m'ha dit que vosté ha treballat molt en esta vida.

– Ai filla!!!, quanta raó té. Des de ben xicotet, quan tenia uns pocs anys més que tu, el meu pare em posa d'aprenent de forner, a vorer si aprenia un ofici i no havia de ser jornalero com ell; però vaig durar poc, perquè com es treballava des de tan de matí, m'adormia en les safes en què es pastava la farina.

– Jeje, com ara que et quedes dormint al solet – contesta la xiqueta fent-se la dormida.

– Al remat vaig acabar de jornalero també, treballant la terra quasi sempre, a l'horta o al secà depenent de l'època de l'any, i al final quasi sempre em contractaven en el mas de Feo que tenia de tot al estar prop del molí de la Tapieta i la sequia de Moncada.

Va vorer com la seua neta li seguia la conversació atenta, ja voríem el que durava.

– També em vaig casar amb la teua iaia Amparo i vàrem tindre a tots els teus tios i ties. Vuit boques per a alimentar i el xicotet sou de jornalero no arribava, així que també ens dedicàvem en el poc de temps lliure que ens quedava a repartir sabates de la fàbrica de

Sanchis en València; a fer foguerets i canellets per a il·luminar-se en oli en les cases i moltes altres coses. I per a rematar, en festes tocava el tambor en la banda, que sempre queia alguna propina. Molt treballat està el teu iaio, filla.

Vicent s'havia emocionat un poc al recordar al que s'havia dedicat en la vida, quan comença a vorer un poc borrosa a la seua neta, i ella va dir.

– Mare!, el iaio està posant-se blanquet, li està agarrant l'ataquet!

De seguida, Lola arriba amb les gotetes per a la tensió i Vicent després de prendre-se-les li comença a tornar el color.

– Vinga! – li va dir Lola a la seua filla, deixa reposar al iaio i vine a ajudar-me a fer el dinar. I les dos es colaren dins la cova.

Una estoneta després, quan Vicent ja estava recuperat, va vorer com tornaven d'escola els seus nets, Manolo i Lolin i després de xarrar amb un parell de veïns que passaren, i de què tocara la una el rellotge del Calvari, arriba el seu gendre Ricardo del treball.

– Com sempre prenent el solet en el joqueret eh!, que bona és la vellea – va dir Ricardo en to jocós.

– Ja arribaràs ja i faràs el mateix, aleshores recordaràs al teu sogre. I ambdós entraren a la cova.

Després de dinar, tocava la becadeta i com no Vicent torna a la porta de la cova a fer-la, amb un got d'aigua amb bicarbonat per a digerir millor el dinar, el seu estómac ja estava delicat per a plats d'arròs amb fesols i naps amb botifarreta. S'assegué a la part que estava a l'ombra on tenien diverses plantes i de seguida el seu gendre aparegué a la porta amb una lligona, una aixada i un saquet.

– Me'n vaig a l'hort a plantar la dacsà, que si em descuide serà massa tard.

– Molt bé, va contestar Vicent, i recorda que sempre tens que tindre en compte les llunes, lo assaonat que estiga la terra i fer cas al refranyer, així quasi mai t'equivoques. I més tu que el camp és teu, no com jo que havia de fer el que diguera el capatàs, encara que veres que estava fent-ho mal.

Seguit pel seu pare isqué Maria Amparo directa a jugar amb les seues amiguetes, el que deia que tindria una bona estoneta per a reposar el dinar.

Acabava d'acomiar al seu fill Micalet i la seua filla Teresa que havien passat a veure'l, quant la seua neta torna amb mala cara.

– Que et passa xiqueta, per què vens en tan mala cara.

– Els xiquets – li contesta Maria Amparo. Estan jugant a guerres i a soldats i ens tiren pedres a les xiquetes. I no vull que em facen mal, que ja em pegaren una volta al cap.

– A guerres!, si saberen el mal que fan, no jugarien a això, millor a la trompa, a les boletes o a la pilota.

Però la neta amb cara de curiositat li pregunta – Vosté ha estat en moltes batalles?

– Gràcies a deu, bé per què era massa xicotet, bé per què no va fer falta o bé per què era massa major, mai he estat en cap. Però sí que hi han hagut moltes guerres durant la meua vida.

– Oh!, clar com tens tants anys, i quantes han sigut, iaio?

– La primera fou quan jo era xicotet, la tercera guerra carlista li van dir, partidaris d'un rei contra partidaris d'un altre que volia ser-ho. La segona va ser quan ja estava casat, la guerra de Cuba, contra els americans, d'esta em vaig lliurar perquè dura poc.

– Americà!, com el formatge tarongeta que Lolin diu que donen a l'escola? – va dir la xiqueta.

– Així és. Després, ja quan era massa major per a lluitar, vingué la guerra del Marroc contra els moros i després la pitjor de totes, la Guerra Civil, en esta sí que vam patir, tots. El teu pare perquè el reclutaren i estigué a Terol, passant un fred que pela i en acabant en la batalla de l'Ebre, on quasi el maten. I la mare per què tingué que vorer com el teu germanet major moria de meningitis per no tindre medicines, ni metges per què estaven tots al front. I ja per rematar la Mundial, que acaba al poc de nàixer tu.

Vicent ja veia que la xiqueta començava a distraure's quan per captar la seua atenció li va dir – I tu saps que per culpa de la civil podies haver sigut anglesa.

– Sí Iaio, i qui són els anglesos? – va preguntar recuperant l'interés.

– Una gent que viu a una illa on fa molt de fred i plou moltíssim. Va ser que després de la guerra havien moltes necessitats i els teus pares amb la recomanació del teu tio Carlos, que tenia treball i contactes allí, els oferí al teu pare ser Majordom i a la teua mare ser cuinera a una mansió. Però al final es van tornar enrere i ara pots estar amb el teu iaio.

– Uís!, si fa tant de fred i plou tant no m'agrada – va contestar la xiqueta fent com si es tremolara.

– Tens raó, un poc millor a fet la meua neta Suncion que se n'ha anat amb la família al sud de França, allí fa millor oratge per a ells i els seus fills que són xicotets com tu, t'enrecordes de Xonin, la teua neboteta, encara que sou de la mateixa edat?

– Clar iaio, a vorer si torna prompte i puc jugar amb ella a jocs que juguen allí.

– Bé bonica – Va dir Vicente canviant de tema, parlant de jugar, juguem al tres en ratlla i després et conte un conte.

– Si!!!, al tres en ratlla com una palla!., contesta Maria Amparo entusiasmada.

El sol ja anava deixant de pegar a la placeta de la cova quan Vicent, acabava de narrar-li el conte de Sangre i Nieve a la seua neta.

– El conte ja s'ha acabat! I mira, venen els teus cosins Rosarin i Dominguet amb la seua novia Amparito.

– Si Dominguet i la meua germana major! – Contesta la xiqueta.

Al Parro sempre li feia gràcia quan les seus netes Maria Amparo i Lolin, nomenaven a la seua cosina Rosarin com si fora la seua germana. Era degut al fet que la seua filla Rosario havia faltat feia 6 anys amb 44, deixant a tres fills, dos xics i una xica que comptaven aleshores 17, 14 i 11 anys. Després d'això com la seua altra filla, Lola i el seu home havien sigut els padrins de Rosarin, Lola s'havia encarregat d'ensenyar-li les faenes de la casa, pel que estava molt més allí que en la seua pròpia llar.

– On van els meus nets tan guapos?, per cert Dominguet, la cadenera que em donares de l'enfilat canta molt bé – Va dir Vicent, senyalant la gàbia de fusta on tenia al pardalet.

– A passejar una estona amb la novia – va contestar Dominguet, la meua germana també ens acompanya i la cadenera, ja sap iaio, jo li porte les que millor canten sempre.

En eixe mateix moment aparegué la seua altra neta Lolin per la porta i li contesta a Dominguet mentre mirava a la seua cosina Rosarin.

– Si, per a acompanyar-vos o per a pegar-li una ullada a eixe xicon que m'ha contat que li fa goig, com es deia?.... Leandro.

De seguida Rosarin es posa tota roja i contesta – Xica!, Calla!

I des de dins de la cova se sentí parlar a Lola, la filla de Vicent – Ale Lolin, agarra a Maria Amparo i pegueu un passeig amb els cosins, abans de sopar ús vuig a tots en casa.

Lolin, agarra a la seua germaneta i se'n va anar amb Rosarin, que amb mala cara, es va acomiadar junt amb el seu germà i la novia.

Aleshores Vicent que ja veia que el solet ja no pegava a la placeta, se n'anà cap a dins de la cova i al vorer a la seua filla li digué.

– Collins, Lola, menuda carabina li has posat a la xiqueta.

– Si, si, val més conèixer en quines companyies van, que després venen els disgustos.

Vicent continua cap al menjador i mira a una de les parets on estava penjat un quadre amb la foto de les seues noses d'or, el despenja i després d'asseure's damunt d'una cadira es va quedar una bona estona admirant-lo.

Aquella foto li agradava molt, ell estava a un costat de la foto, la seua dona a l'altra i en mig, darrere de dos paelles que havien cuinat per a celebrar l'esdeveniment, tota la rastrera de descendents del matrimoni. Allí estaven els seus 4 fills i 4 filles, amb els seus gendres i nores, bo, Lola encara era fadrina, però prompte es casaria amb qui ara era el seu home. Tots els seus nets que ja havien nascut fins aquell moment replanaven la foto amb cares de joventut, 24 en contava dels 32 que en tenia.

La foto ja tenia 15 anys i alguns, com la seua dona o la seua filla Rosario ja no hi eren, però faltaven els nascuts després, entre ells un bon grapat de besnets. A saber quants Parrets més depararia el futur.